

2016 legnépszerűbb élőlényei

Hagyománynak számít, hogy évente megválasztják az év fáját, vadvirágát, madarát, rovarát, halát, hüllőjét és gombáját. A kiválasztás célja, hogy felhívják a figyelmet a különböző növények, állatok és gombák jelentőségére és védelmére, illetve népszerűsítsék a kevésbé ismert fajokat.

Az év fája a mezei szil

www.wikipedia.hu

A 2016-os év fája az egyik legsokoldalúbban felhasználható fafajunk, a hajdanán szent faként is tisztelt mezei szil (*Ulmus minor*) lett.

Ez az Európa nagy részén őshonos fafaj magas hőigénye miatt elsősorban a sík- és dombvidékeket kedveli, így középhegységekben csak az alacsonyabb régiókban fordul elő. Jellemző élőhelye a keményfás ligeterdő, ahol kocsányos tölgygel, magyar kőrissel és vénic-szillel alkot állományokat.

Boltozatos koronájú lombhullató fa, magassága akár a 30 métert is elérheti. Kérgét bordák tagolják, levele tojásdad vagy hosszúkás alakú. Sötétpiros virágai márciusban nyílnak, termése májusra barnára érik és lehull.

www.azevfaja.hu

Rendkívül kemény, rugalmas, nehezen hasadó és szívós fája miatt a mezei szil hajóácsolásra, víz alatti építkezésre és - a tölgyfával vetekedve - épületfának is kiváló. Ez az igen fontos és hasznos fafaj azonban a szilfavész miatt napjainkra Európa-szerte visszaszorult. A kórokozó gombája eltömi a fatest edényeit, aminek következtében a víz és az ásványi sók szállítása nehezebbé, vagy teljesen lehetetlenné válik. A megtámadott szil egyedeken először hervadásos tünetek jelentkeznek, majd gallyak, ágak pusztulnak el, és végül maga a fa is.

A 2016-os év fájának választott mezei szil a magyar táj eltűnő félben lévő, egykor igen megbecsült növénye, amely megőrzése és ápolása fontos erdészeti feladat. Eötvös Károly a szilt egyenesen a magyarság nemzeti fájának tekintette: „ezer falu, város, halom, dűlő, határrész viseli a Szilas és Szilágy nevet. S ahol ez a név van: ott magyar lakik, ott magyar telepedett meg ezer év előtt.”

Az Arborétumban a Hajókikötő felé vezető ún. magnóliás út mentén láthatunk mezei szilt, valamint a Körös-parton élnek még szép idős példányok.

Az év vadvirága a mocsári kockásliliom

www.termesztbolond.hu

A mocsári kockásliliom (*Fritillaria meleagris*) a mocsárrétek növénye, ligeterdőkben, üde cserjésekben fordul elő. Angliától Oroszország középső részéig, a Déli-Alpokig és Szerbiáig őshonos. Hazánkban az Északi-középhegységben, a Délnyugat-Dunántúlon és a Dráva-síkon fordul elő, valamint a Kárpát-medence központi részén Párkány (Štúrovo, Szlovákia) mellett találkozhatunk vele.

E hagymás, évelő növény 15–30 cm magasra nő. Szórt állású tőlevelei hosszúak, keskenyek. Szokatlanul korán, április-májusban virágzik. Tulipánra emlékeztető, bókoló, harang alakú virága sötét rózsaszínű, amelyet sakktáblaszerűen elhelyezkedő, vörösbarna foltok tarkítanak. Világos rózsaszín és fehér virágú egyedek is előfordulnak.

Jellegzetes, hártvás falú toktermése május-júniusban érik, amelyről könnyen felismerhető. Nyár közepére szára, levelei elszáradnak, és csak toktermése árulkodik még egy darabig a jelenlétéről. Magja február-márciusban csírázik, a kifejlődő növény 4–5 évig nem fejleszt virágot, majd az 5. évtől rendszeresen, akár 25 éven keresztül is virágzik.

www.wikipedia.hu

A korábban sokfelé előforduló faj a mocsárlecsapolások és gyepfeltörések következtében mára Európa szerte ritkává és veszélyeztetetté vált. Hazánkban is

elsősorban élőhelyeinek feltörése, beszántása okozza a populációk pusztulását, ezért védett növénynek számít.

Az év madara a haris

www.mme.hu

A haris (*Crex crex*) az északi félteke egyik legsérülékenyebb madárfaja. Állománya az utóbbi évtizedekben drasztikusan lecsökkent, elsősorban az élőhelyéül szolgáló nedves kaszálórétek megfogyatkozása miatt. Eurázsiai elterjedésű faj, amely a Brit-szigetektől Közép-Ázsiáig, valamint Nyugat-Kínáig terjedő területen honos. A hazai költőállomány zöme a Bodroghözben él, de a faj az ország egész területén előfordul.

A haris a sűrűbb növényzetű nedves rétek, kaszálók, folyó menti területek és tóparti laposok védett madara. Különösen kedveli az olyan magas fűvű üde gyepeket, melyeket kisebb-nagyobb bokorcsoportok tarkítanak, de hegyvidéki réteken is költ. Vonulási időben árokpartokon, szántóföldi kultúrákban is megjelenik.

E fűrhöz hasonló, 27–30 cm testhosszúságú madár csőre vaskos, ék alakú, nyaka hosszú és vastag. A hím és a tojó hasonló megjelenésű. Rövid farka alig lóg túl a szárnytollak csúcsán, és mivel színezete megegyezik a háta színével, úgy tűnik, mintha a madárnak nem is lenne farka. Lábai és ujjai a test méretéhez képest hosszúak és erőteljesek.

A talajon, a sűrű növényzetben bujkálva keresi rovarokból, gilisztákból, csigákból, néha gyíkokból és békákból álló táplálékát, amit fűvek és gyomok magjai egészítenek ki. Földön fészkelő faj, amely évente csak egyszer költ. A tojó kisebb

talajmélyedést bélel ki száraz fűszálakkal. A fiókák fészekhagyók, azaz a kikelést követően órákon belül képesek követni szüleiket.

Közepes termete ellenére is az egyik legnehezebben megfigyelhető európai madárfaj. Életének jelentős részét a sűrű és magas réti növényzet között bujkálva tölti. Testalkatának, valamint sűrű, tömött, testhez simuló tollainak köszönhetően zajtalanul, nagy sebességgel szalad a sűrű fűszálak között. Rejtőzködő életmódja miatt ritkán repül fel, ekkor is csak rövid távokat tesz meg a növényzet felett. Érdekessége, hogy főleg sötétedéskor és éjjel hallatja jellegzetes recsegő hangját.

www.alfahir.hu

A haris vonuló madár, a telet Afrika Szaharától délre húzódó térségeiben tölti. A hazai állomány augusztus végén, szeptember elején indul útnak, a tavaszi érkezés április végére, május elejére esik. Fokozottan veszélyeztetett faj, mivel a gépi kaszálás egész fészekaljakat pusztíthat el, a mediterrán régiókban pedig vadásznak rá.

Az év rovара a mezei tücsök

www.ng.hu

A mezei tücsök (*Gryllus campestris*) mintegy 2 cm hosszú, robusztus termetű, fekete színű rovar. Rövid, vaskos ugrólábaival nem tud nagyokat szökkenni, legfeljebb apró ugrásokra képes, gyors futással mégis egy szempillantás alatt eltűnik.

Ciripelése májustól nyár közepéig hallható, napközben és éjszaka is. Csak a hímek ciripelnek, ezzel csalogatják magukhoz nőstény fajtársaikat, más hímekkel szemben pedig így védik a területüket.

A mezei tücsök elsősorban európai rovarfaj, de Észak-Afrikában és a Közel-Keleten is elterjedt. Melegkedvelő rovar lévén főként Dél- és Közép-Európában fordul elő, nyugaton és északon meglehetősen ritka fajnak számít.

A napos és nyílt gyepes élőhelyeket kedveli, de legelőkön, szántókon is találkozhatunk vele. Sok európai országban megritkult az állománya, amelynek elsősorban élőhelyeinek eltűnése az oka, másrészt az intenzív mezőgazdasági művelés és a vegyszerezés.

Az év hala a compó

www.horgaszvizkatalogus.hu

A compó (*Tinca tinca*) az őshonos halfajok közé tartozik, amely nagy népszerűségnek örvend. Háta általában feketés, oldala olajzöld vagy óarany színű. Szájszegletében kétoldalt egy-egy aprócska bajszot visel, úszói lekerekítettek.

Vaskos törzsét igen apró, erősen rögzülő pikkelyek fedik. Testét síkos nyálkaréteg borítja, ami a népi hiedelem szerint gyógyító hatású. A sérült halak sebei állítólag gyorsabban gyógyulnak, ha hozzádörgölődznek, emiatt ragadt rá a "haldoktor" elnevezés.

Növényekkel gazdagon benőtt sekély tavakban és mocsarakban él. Hajdan gazdag állományai éltek a Kárpát-medencében, ám a pangó vizek eltűnésével számuk megritkult. Húsa ízletes, a horgászok körében igen kedvelt hal.

Az év hullője a kockás sikló

www.origo.hu

A kockás siklót (*Natrix tessellata*) választották a 2016-os év hullőjének, amelyről kevésbé ismert, hogy gyakrabban fordul elő a vizes élőhelyeken, például a Balatonban, mint a vízisikló. Szívesen megbújik a kikötött csónakokban, hajókon és a vízközeli hétvégi házakban is.

Európában az Appennini-félszigeten, a Balkánon és a Kárpát-medence területén honos, valamint a Fekete-tenger partvidékétől egészen Közép-Ázsiáig előfordul.

Közepes termetű, átlagosan 75-100 cm hosszúságú hullő. Testének alapszíne zöldes-, sárgásbarna vagy barna, amelyet sötétebb barna vagy sötétszürke, esetenként fekete pepitamintázat tarkít. Innen ered a kockás elnevezés. Érdekesség, hogy a nőstények nagyobbak a hímeknél.

A hullőkre jellemzően változó testhőmérsékletű faj, amely ősszel száraz, meleg helyre vonul telelni, ahonnan csak április közepén bújik elő. Szorosan kötődik a vízhez, hiszen táplálékát elsősorban vízi élőlények, halak és a kétéltűek alkotják.

A kockás sikló, mint minden kétéltű és hullő Magyarországon és Európában, védett faj. Vizeink természeti állapotának romlása, a folyó- és tópartok átalakítása, kiépítése komolyan veszélyeztetik a faj fennmaradását.

Az év gombája a lilatönkű pereszke

www.miskolcigombasz.hu

2016-ban a lilatönkű pereszke (*Lepista personata*) lett az év gombája. A faj jellegzetessége, hogy a tönkje lila színű, ezért nehezen téveszthető össze más gombafajokkal. Domború, húsos kalapja és lemezei bőrszínűek. Ehető gomba, amelynek nemcsak a külseje, hanem az íze is jellegzetes.

Rendszerint késő ősszel terem a nagyobb füves területeken, főként legelőkön és gátoldalakon. Az Arborétumban elsősorban a gyepterületeken és a Konyhakertnek nevezett gyűjteményben fordul elő.

Forrás: Wikipédia, www.elteonline.hu; www.ma.hu; www.mme.hu; www.ng.hu; www.origo.hu; www.termeszetbolond.hu;